

CAPUT I.

De Sacrae Confirmationis existentia et effectibus.

ARTICULUS I.

De sacrae Confirmationis existentia.

THESIS I.

Habetur in Ecclesia Confirmationis divinitus instituta.

1. **Nota.** I. Haec thesis est fidei catholicae. Intelligimus nunc Confirmationis nomine, quedam sacram signum descensionis Spiritus Sancti in eos qui fidem Christi professi sunt.

II. Ejusmodi sacram signum a SS. Petribus multimodis appellatur: *Signaculum Dominicum; Sigillum Domini; Signaculum spirito-le; Impositio manus; Chrima salutis; Chrima sanctum, supercoeleste; Sacramentum Chrimatis; etc.*

2. I. Pars prob. 1.º Cone. Trident. (1) damnat anathematice eos, qui dixerint: «Confirmationem ofiosam caeremoniam esse; injurios esse Spiritui Sancto eos qui sacro Confirmationis sacramento virtutem aliquam tribuunt.»

Synod. II. Oec. et Constant I. in can. 8. «Eos qui rectae fidei adjicuntur... recipimus... signatos sive uncotos primum sancto Chrismate... Et consignantes dicimus: *Signaculum doni Spiritus Sancti.*»

II. De baptizatis samaritanis dicitur (2): *Miserunt ad eos Petrum et Joannem: qui cum reuiserent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum... Tunc imponebant manus, super illos et accipiebant Spiritum Sanctum.* Vide pariter Paulum imponentem manus super baptizatos, ut acciperent Spiritum Sanctum (3).

3. III. Tertullianus (4): «Egressi de lavacro perungimur benedicta unctione... Carnaliter currit unctio, sed spiritualiter proficit... Deinde manus imponitur, per benedictionem advocans

CAP. I. ART. I. DE SACRAE CONFIRMATIONIS EXISTENTIA.

149

et invitans Spiritum Sanctum.» S. Cyprianus, narrato facto illo Petri et Pauli apud samaritanos, ait (1): «Quod nunc quoque apud nos geritur: ut qui in Ecclesia baptizantur, praepositis Ecclesiae offerantur, et per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum Sanctum consequantur, et signaculo Domini eo consummetur.» Auctor libri de *Eccles. Hierarchia*, sane antiquissimus, scilicet, S. Dionysius Areop. (ut meliores critici tenent) dicit (2): «El, qui sanctissimo divinae Regenerationis Sacro initiatus est, consummans illa Unctio, divini Spiritus illapsum elargitur.» S. Gregorius Nazianz. (3): «Si firmissimo auxilio tibi in futurum caveris, animam, scilicet et corpus inunctione et spiritu consignans, quid tibi accidet, et quod tibi praesidium comparatum erit?»

Vide in *Prooem.* S. Ambrosium et apud Bellarminum plura aliorum Patrum testimonia. Verum, cum S. Cyrillus Hierosoly. plura docuerit in suis *Catechesibus*, saltem pauca non sunt praetermittenda verba: «Sanctum istud unguentum, non amplius nudum, neque commune unguentum est post invocationem; sed Christi donarium, et Spiritus Sancti, praesentia divinitatis ejus, efficiens factum... Ac dum unguento visibili... inungitur corpus, sancto et vivifico Spiritu anima sanctificatur.»

4. II.º Pars prob. 1.º Trident. um definit (4): Confirmationem a Christo fuisse institutam sicut Sacraenta omnia.

5. 2.º Tertullianus (5) divinitus institutam esse Confirmationem aperte indicat; «Egressi de lavacro perungimur benedicta unctione... Dein manus imponitur, per benedictionem advocans et invitans Spiritum Sanctum... Deo in suo organo non licetib per manus sanctas sublimitatem modulari spiritualem?» Et alibi ait, diabolum «res sacramentorum divinorum aemulari, sacramenta Christi aemulanter exprimere» inter ejusmodi autem Christi sacramenta, enumerat post Baptismum, quod «Signat in frontibus milites suos.» S. Cyrillus (supra), hanc sacram unctionem esse Christi donum aperte docet: «Christi donarium, et Spiritus Sancti efficiens;» quod aperte supponit fuisse a Christo divinitus institutum.

6. 3.º Confirmation non est nudum signum descensionis Spiritus Sancti, sed per illam Spiritus Sanctus confortur et gratia Baptismi perficitur. Sed non posset talem habere virtutem, nisi fuisse a Christo instituta: ergo.

Maj. patet; tum ex landatis Patrum testimoniis, tum ex dicendis in Thesi sequenti.

(1) Sess. VII. *De Confirm.* can. 1 et 2.—(2) Act. VIII, 14, 15, 17.—(3) Act. Ap. c. XIX.—(4) *De Bapt.* cc. 7 et 8.

(1) Ep. 73 ad *Jubai.*—(2) Cap. 4, part. 3, n. 11.—(3) In S. *Bapt.* n. 15.—(4) Sess. VII, can. 1, de *Sacrum.*—(5) *De Bapt.* c. 8, *De Praescrip.* c. 40.

7. Obj. 1.º Per Baptismum confertur remissio peccatorum et Spiritus Sancti gratia; hinc plures Patres de solo Baptismo nihil que de Confirmatione loquuntur; ergo videtur Confirmatio Baptismi quedam ab Ecclesia adjecta caeremonia, non autem a Christo instituta.

Resp. Dist. ant. In Baptismo confertur Spiritus S. gratia quoad omnem gradum et perfectionem: nego; ita ut, consummetur deinde gratia Spiritus Sancti per Confirmationem: conc. Plures Patres de Confirmatione non egerunt, eo quod simul cum Baptismate, ut complementum ipsius tradebatur, ut plurimi alii testantur Patres; conc. Eo quod Patres illi Confirmationem nescirent: nego.

8. Obj. 2.º S. Hieronymus fuisse Confirmationem ab Ecclesia institutam fatetur (1): «Non quidem ab uno hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe a majoribus urbibus per Presbyteros vel Diaconos baptizati sunt, Episcopos ad invocationem Sancti Spiritus manum impositurus excurrat... Et multis in locis idem factitatem reperimus, ad honorem potius sacerdotii, quam ad legem necessitatibus.» Atqui si ex divina procedere institutione Confirmationis, non penderet ejus administratio ab Ecclesiae consuetudine; neque propter honorem sacerdotii, potius quam ex lege necessitatibus ab Episcopis ministraretur: ergo non fuit a Christo instituta.

Resp. Dist. min. Quoad ea quae spectant ad substantiam Confirmationis, scilicet, ejusdem existentiam et essentiam, non penderet ab Ecclesiae consuetudine; neque ex honore sacerdotii, sed potius ex lege necessitatibus: conc. min. Quoad usum et modum administrandi, non penderet ab Ecclesiae consuetudine, etc.; nego. Nam, quidem, suscepit Spiritus Sancti per Confirmationem non est de necessitate salutis, sed de perfectione et consummatione eorum, qui fuerunt Baptismo sanctificati, fuit a Christo instituta. «Alioquin, ait Hieronymus, si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus Sanctus defluit, lugendi sunt qui per Presbyteros et Diaconos baptizati ante dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur.» In Baptismo ergo suscipitur Spiritus Sancti gratia ad salutem sufficiens; in Confirmatione autem consummatur: usum igitur et administrandi modum ad Ecclesiae consuetudinem referit Hieronymus, non autem Confirmationis existentiam et essentiam, cuius altiorum fatetur originem: «Quod si hoc loco quaeris; quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi, non accipiat Spiritum Sanctum, quem nos asserimus in vero Baptismate tribui; disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascen-

(1) Dial. adv. Lucifer. n. 9.

»sum Domini, Spiritus Sanctus ad Apostolos descendit.» Unde eadem origo, eadem ratio, et descensus Spiritus Sancti ad perficiendos et roborandos Apostolos; et Confirmationis, qua per Episcopum nos accipimus post Baptismum Spiritum Sanctum.

ARTICULUS II.

De effectibus sacrae Confirmationis.

THESES II

Effectus sacrae Confirmationis est, praeter spiritualem characterem, augmentum gratiae sanctificantis, cum jure ad peculiaria auxilia ad fortiter fidem Christi profitendam; seu breviter; plenior Spiritus Sancti illapsus in baptizatum.

9. Nota. In Baptismo descendit etiam Spiritus Sanctus gratiam suam conferens, ut asserit Hieronymus in verbis super laudatis in praecedenti difficultate: quod Christus D. clare edocuit dicens: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto...* Dicimus ergo, in Confirmatione plenus illabi Spiritum, gratiam augendo, et spirituale robur per specialia auxilia conferendo.

II. Ut probations omnes elucescant, supponimus; cum datur Spiritus Sanctus, dari eo ipso gratiam sanctificantem seu charitatem, iuxta Apostoli doctrinam (1): *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.*

III. Spiritualem conferri characterem ostendimus in Disquisitione I (n. 49), unde cetera quae in thesi assuruntur solum probabimus.

10. I.^o Pars prob. 1.º Ex Trident. (2) definitio, Confirmationem conferre gratiam, sicut cetera Sacramenta. Idem Synod. Laodicena, can. 48, docuit: «Oportet eos qui illuminantur, post Baptisma inungi supercolesti Chrismate, et esse regni Christi participes.» Sed participatio regni Christi conferri nequit absque gratia: ergo.

11. Prob. 2.º Innocentius I (3) ait: Oleo «signare solis debetur Episcopis, cum traducit Spiritum sanctum;» quod confirmat exemplo Petri et Joannis apud Samaritanos. Tertullianus (4): «Dehinc manus imponitur... Tunc ille sanctissimus Spiritus, super emundata et benedicta corpora libens a

(1) Rom. V, 5. — (2) Sess. VII, can. 1, et 6. — (3) Ep. ad Eugubin. — (4) De Bapt. c. 7.

«Patre descendit.» Cornelius pp. (1) dixit de Novatiano: «Neque ab Episcopo consignatus est. Hoc autem signaculo minime percepto, quo tandem modo Spiritum sanctum potuit accipere?» Cyprianus (2): «Tum plene sanctificari et esse filii Dei possunt, si utroque Sacramento (Baptismo et Confirmatione) nascantur.» S. Cyril. Hierosoly... ut supra (Thes. I) vidi-
mus, ait: «Sanctum Unguentum esse Spiritus Sancti effectivum, et sanam vivificare.» Vide etiam [ibid.] S. Hieronymum. S. Pacianus. ep. Barcin. (3), aiebat: «Vestrae plebi unde Spiritus Sanctus, quam non consignat unctus Sacerdos?» S. Ambrosius (4): «Dens qui te unxit et signavit, posuit Spiritum Sanctum in corde tuo.» S. Augustinus (5) «Quando impo-
suimus manum istis infantibus, attendit unusquisque vestrum utrum linguis loquerentur. Et cum videret eos linguis non loqui, ita perverso corde aliquis fuit, ut diceret: Non acceperunt isti Spiritum Sanctum: nam si accepissent linguis loquerentur, quemadmodum tunc factum est?»

Vide alias Patres idem testantes apud AA. praesertim, in *Thesau-
ro Theolog.* t. 10.

12. II. Pars prob.: Gratiam nempe quae in Confirmatione confertur, esse perfectivam, seu robora-
tivam.

1.º Ex Bulla Eugen. IV. *Exultate Deo*, in Conc. Flor. In Confirmatione datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis, in die Pentecostes, ut videlicet christianus »dandacter Christi confiteatur nomen.» Conc. Illiberit. can. 38 decrevit: baptizatum in necessitate debere ad Episcopum perduci, «Ut per manus impositionem perfici possit.»

13. 2.º S. Petrus Dam. (6) «Secundum sacramentum est Confirmationis. In Baptismo Spiritus datur ad veniam, hic ad pugnam. Ibi mundamus ab iniquitatibus, hic virtutibus praemunimur... Ne nos inermes inveniat fraudulentem ille contortor, a quo nemo unquam nocendi inducias extortis. Delibuti igitur utriusque roris unguento; illo sanati, confortati isto, securius descendamus ad singulare certamen.» S. Isidorus (7): «Sicut in Baptismo peccatorum remissio datur, ita per Unctionem sanctificatio Spiritus adhibetur... Quae dum carnaliter fit, spiritualiter proficit.» S. Ambrosius (8): «Signavit te Deus Pater, con-

(1) Ep. ad Jack. Antioch. apud Euseb. l. 6.—(2) Ep. 72 ad Stephan. pp.—
(3) Ep. ad Sempron.—(4) *De Sacram.* l. 6, c. 2.—(5) In Joan. tract. 6.—
(6) Scr. 69, in Dedic. Eccl.—(7) L. 6, Orig. c. 19.—(8) *De Myst.* c. 6. *De Sac.* l. 3, c. 2.

»firmavit te Christus Dominus;» et rursus: «Sequitur spirituale signaculum... quia post fontem superest ut perfectio fiat.» S. Cy-
rill. Hieros. (1): «Post sacrum Baptisma et Chrisma mysticum, induiti armis S. Spiritus, adversus oppositam vobis potestatem con-
sistitis et praeliamini... Chrismatis dono accepto, appellamini chris-
tiani... Ante enim quam haec gratia vobis donata est, non eratis
proprie digni eo nomine: sed pergentes usque eo progressi estis,
ut efficeremini christiani, id est, milites Christi.» Vide quoque Ambrosium [supra] in Prooemio. S. Cyprianus (2), pro-
posito Petri et Joannis exemplo, ait: «Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur... per nostram orationem et manus impositionem Spiritum Sanctum consequantur et signaculo Dominicino consumuntur.» Tertullianus (3): «Caro signatur, ut et anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut et anima spiritu illuminetur.» S. Hiero-
nymus (4) de Confirmatione agens, ait: «Quomodo Spiritum ab Ecclesia recipiet, qui necdum remissionem peccatorum consequitus est? Spiritus quippe Sanctus, nisi mundam sedem non inco-
lit.» Vide insuper Gregor. Nazianz. et S. Diony-
sius Areop. supra in Thesi I.

14. 3.º Ex SS. Litteris patet, non promisso Christum Spiritum Sanctum ad primam gratiam, seu peccatorum remissionem tri-
buendam; sed ad robordatos et perficiendos discipulos suos. Atque proprius effectus Confirmationis est communicatio Spiritus Sancti:
ergo ordinatur proprie et per se ad gratiae incrementum et perfectionem. *Maj.* patet: dixit enim Christus (5): «Accipietis virtutem supervenientem Spiritus S. in vos, et eritis mihi testes etc. Et iterum (6): *Sedete in civitate, quadusque induamini virtute ex alto*, etc. Confirm. Ex praxi perenni Ecclesiae. Confirmatio vel imme-
diata post Baptismum, vel nonnisi prævia sacramenti Poenitentiae susceptione, confertur; ergo ordinatur per se ad augmentum gratiae.

15. Obj. 1.º Alia quoque sacramenta ad gratiae augmentum et perfectionem ordinantur: ergo falso dicitur hunc esse proprium Confirmationis effectum.

Resp. Dist. aut. Ordinantur eo proprio fine, ut per specialia gratiæ auxilia roborent fideles ad fidem Christi fortiter profitendam; nego. Alio fine: conc. art.

Obj. 2.º Argumenta Scripturae nihil ostendunt: Confirmatio

(1) *Catech.* 3, myst.—(2) Ep. 73.—(3) *De Resurr. Carn.* c. 8.—(4) *Dial. adv. Lucifer.* n. 9.—(5) Act. I, 8.—(6) *Luc.* XXIV, 49.

enim per unctionem perficiunt, de qua nihil habent SS. Litterae, agentes solum de manuum impositione.

Resp. Nego assertum. Nam, prout notatum est in Thesi I. agimus nunc de Confirmatione, quatenus est *quoddam signum sacrum* descentiois Spiritus Sancti in Christi fideles. Ad probationem autem, respondetur; non agi in praesentiarum de materia essentiali Confirmationis, de qua re postea tractandum: sive ergo sit unctionis materia Confirmationis, sive manuum impositionis, sive utraque simul, stat quod diximus: dari, nempe, in Ecclesia quoddam signum sacram quo perficiuntur baptizati per descensus Spiritus Sancti.

16. Obj. 3.º Impositione manuum ab Apostolis adhibita, dona Spiritus Sancti, que gratiae gratis datae appellantur, ut donum linguarum, prophetiae, etc., suscipiebant fideles. Ergo vel non est sermo in SS. Litteris de Confirmatione, vel alius est Confirmationis effectus.

Resp. Dist. *ant.* Omnes fideles gratias gratis datae, prophetiae, miraculorum, etc., suscipiebant per manus impositionem; nego. Aliqui fideles divisim haec vel illa dona habebant; subdist. Simil cum gratia et charitate: conc. Exclusive; nego.

Apostolus enim (1) docet; quod unus et idem spiritus dividet ejusmodi dona, *prost cult.* Id vero erat omnibus fidelibus commune, ut omnes, *per unum Spiritum essent unus corpus cum Christo.* Christus autem caput omnium; idque fiebat per virtutem Baptismi et Spiritus sancti descendens, seu per Confirmationem. *Sicut enim corpus unus est, et membrorum habet multa... ita et Christus. Et enim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus... et omnes in uno Spiritu potius sumus.* Inter autem dona Spiritus Sancti, meliora et excellenteria esse, at ipse Apostolus, *fides, spes et charitatem.* Quae quidem *charitas, ait, nunquam excidit: sive prophetiae evanescuntur, sive lingue cessabunt, sive scientia destruatur... Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec; major autem horum est charitas.*

17. Obj. 4.º Descensus Spiritus Sancti per orationem Apostolorum impetrabatur: *Oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum* (2); ergo non tradiebatur Spiritus Sanctus per ritum aliquem sacram, seu sensibilem caeremoniam.

Resp. Dist. *ant.* Descensus visibilis, per dona nempe extraordinaria, miraculorum, linguarum, etc., transeat *ant.* Descensus invisibilis per infusionem gratiae sanctificantis; nego. Si sola oratio tradidisset Apostoli Spiritum Sanctum, non opus fuisset quod in Samarium mitterentur: verum, ut scriptor sacer notat, *impone-*

(1) I Cor. XII et XIII.—(2) Act. VIII, 15.

bant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum: inanis ergo non erat sensibilis illa caeremonia.

Inst. 1.º Augustinus (1) ait: «Manus impositio non, sicut Baptismus, repeti non potest: quid est enim aliud nisi oratio super hominem? Atqui, ut dictum est, Confirmatio, cum imprimat characterem, repeti nequit. Ergo sola Apostolorum oratione dabatur Spiritus Sanctus, non autem per caeremoniam aliquam quae esset ipsa Confirmatio.

Resp. Explico Augustini verba: Manus impositio *meret reconciliativa*, repeti potest; conc. Manus impositio, qua conferbatur Spiritus Sanctus, repeti poterat; nego.

Inst. 2.º Per illam manuum impositionem non dedisse Apostolos Spiritum Sanctum, docet ipse Augustinus (2): «Orabant quippe ut veniret in eos, quibus manum imponebant, non ipsi seum dabant. Quem morem in suis praepositis etiam nunc servat Ecclesia.» Ergo neque datur per Confirmationem.

Resp. Dist. *ant.* Non dabant Apostoli Spiritum Sanctum *auctoritative*, seu virtute propria; conc. Non illum dabant ut Christi instrumentum, seu *sacramentaliter*; nego. Hoc sensu locutum Augustinus patet ex contextu: «Quomodo Deus non est (Christus) qui dat Deum? Hoc sane modo negat Augustinus dedisse Apostolos Spiritum Sanctum: quod autem darent instrumentaliter non diffitetur; imo observat dicere Sacrum textum: «Quod per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus Sanctus.»

18. Obj. 5.º Ex prisca consuetudine, ab Stephano pp. et pluribus confirmata conciliis, per manum impositionem suscipiebantur redempti ab haeresi: ergo si ejusmodi ritus iterari potest, non imprimat characterem.

Resp. Dist. *ant.* Per impositionem manuum reconciliatoriam; conc. Confirmatoriam; nego.

Inst. S. Cyprianus arguebat Stephanum, quod si manus imponebant, Baptismus quoque esset haeticis conferendus: «Tunc enim plene sanctificari, et esse filii Dei possunt, si utrumque sacramenta nascantur.» Ergo Confirmatio ipsa iterabatur.

Resp. Concesso antecedente; nego conseq. Sane putavit vel supposuit Cyprianus, et inde causam suam tuebatur, quod Stephanus iteraret sacramentum Confirmationis; verum id juxta suum errorem dixisse censendum est, quod crederet apud haeticos valida non esse sacramenta.

(1) De Bapt. contra Donat. I, 3, c. 16.—(2) De Trim. I, 15, c. 26.

CAPUT II.

De natura Confirmationis.

ARTICULUS I.

De natura Confirmationis generatim sumpta.

THEISIS IIII

Confirmation est verum Ecclesiae Christi sacramentum.

19. Haec thesis est fide catholica certa. Prob. 1.º ex Tridentino (1): «Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otiosam scaeremoniam esse, et non potius verum et proprium sacramentum... anath. sit.»

Insuper generatim confirmatur argumentis, quibus septem existente sacramenta, quorum unum est Confirmation, probavimus (2).

20. Prob. 2.º Tertullianus (3) docet, eodem modo proficerem Confirmationis unctionem, ac Baptismi actum carnalem, quo in aqua mergimur. S. Cyprianus ait (4): «Tunc plene sanctificari et fieri filii Dei possunt, si utroque sacramento »[Baptismo et Confirmatione], nascantur.» S. Cyrillus Hieros. (5) clare loquitur: «Quemadmodum Panis Eucharistiae, post »Sancti Spiritus invocationem, non amplius est panis communis, »sed est Corpus Christi; sic et sanctum hoc unguentum... postquam »consecratum est, est chrisma Christi, et Spiritus Sancti, praesentia divinitatis ejus, effectuum.» S. Augustinus (6): «Sacramentum Chrismatis... in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus... Discerne visible sanctum »sacramentum, quod esse et in bonis et in malis potest; illis ad »praemium, istis ad iudicium, ab invisibili unione charitatis, quae »propria bonorum est.» S. Isidorus Hisp. (7): «Sunt autem sacramenta Baptismus et Chrisma et Sanguis Christi: quae »nobis id sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium re-

(1) Sess. VII, de Confir. can. I.—(2) Disq 1, Thes. I.—(3) De Bapt. c. 7.—(4) Epist. 72, ad Steph. pp. (5) Catech. 3, Myst.—(6) L. 9, contr. literas Petil. c. 104.—(7) L. 6, Orig. c. 19.

rum, virtus divina secretius salutem corundem sacramentorum operatur: et deinde: «Sicut in Baptismo peccatorum remissio datur; ita per unctionem sanctificatio Spiritus... Quae dum carnalis ter fit, spiritualiter proficit, quomodo et in ipsa Baptismi gratia...»

Prob. 3.º Sacramentum est signum practicum rei sacrae sacrificantem homines. Sed talis est confirmatio: unctione enim et manus impositio est signum sensibile; et per illud significatur et conferitur gratia Spiritus Sancti, ut probatum est: ergo.

21. Obj. Si foret Confirmation verum sacramentum, haberet materia et formam a Christo institutam. Atqui non ita res se habet: in diversis enim temporibus, et in diversis Ecclesiis, diversa quoque adhibitiae sunt materia et formae: ergo.

Resp. Dist. min. Adhibitiae fuerunt materiae essentialiter diversae; nego: accidentaliter diversae; conc. min. Nam quod substantialiter, seu juxta Christi D. institutionem, requiritur ad Confirmationem, non fuit unquam mutatum. Sed de hac re infra agemus.

Obj. 2.º Si Confirmation foret verum sacramentum, non ministriret nisi post Baptismum susceptum. Atqui Ananias impo- suit manus Saulo antequam baptizaretur; et similiter super Cornelium ejusque manu ante Baptismum descendit Spiritus Sanctus: ergo caeremonia ista impositionis manuum vel Chri- matis, qua datur Spiritus S., non est sacramentum.

Resp. Nego suppositum minoris, vel explicito: supra Saulum et Cornelium non communi et sacramentali modo venit Spiritus Sanctus, sed praeter communem ordinem. Ananias quidem manus impositionis ut Saulum a caceitate sanaret, non autem ut daret potestate propria, saltem ordinaria, Spiritum Sanctum. Unde dicens Ananias: Dominus misit me Jesus, ut videas et impliras Spiritu Sancto; non est locutus de Confirmatione: sed vel de Baptismi gratia, vel de mira et singulari Sp. Sancti descen- sione.

THEISIS IV.

Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu oleum cum balsamo; materia autem proxima est unctione, simul probabilius, cum impositione manuum.

22. Nota. Ut vidimus superiorius, antiqua monumenta Patrum, Spiritum Sanctum dari post Baptismum testantur, nunc per unctionem, seu sacrum unguentum, nunc autem per manuum impositionem. Inde variae auctorum sententiae circa Confirmationis ritum et materiam. Alii solam necessariam dicunt manuum impositionem.

nem; ita Aureolus Cardinalis cum aliquibus eruditis theologiis: alli, e contra, in sola unctione materiam sacramenti reponunt: ut Bellarminus, Maldonatus, etc. Tertia autem sententia tenet adaequatam materiam utrumque signum amplecti, quod nos defendimus. Denique nonnulli censem alterutram posse sufficere, si Ecclesia id statuerit.

23. I. Pars prob. 1.º Concil. Florent. (1), cum Eugenio IV, docuit: «Secundum sacramentum est Confirmationis, cuius materia est Chrisma confectum ex oleo et balsamo per Episcopum benedicto.» Idem supponit Tridentinum (2): «Si quis dixerit, injurios esse Spiritum Sancto eos, qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribunt: anath. sit.» Vide supra (3) etiam Synod. Oecum. II. et Laodicenam. (ibid.)

24. 2.º SS. Patrum plures vidimus sententes. Ex. gr. Dionysius (ibid.) ait: «Consummans illa Unctio divini Spiritus illapsum elargitur.» Ita. Gregor. Nazian.; Ambrosius; Cyrillus Hierosol. dicens: «Sanctum Unguentum esse Spiritus Sancti effectivum;» et iterum (ibid. Thes. II.): «Post christma mysticum, induit armis Spiritus.» ect. Vide quoque Augustinum in praecedenti thesi. S. Pacianus (4): «Lavacro peccata purgantur; Chrismate Spiritus S. superfunditur.»

25. 3.º Antiqua ritualis diversarum Ecclesiarum confirmat them. Nam apud Armenos, Chaldaeos, Cophotos, Aethiopos, Graecos, communiter, peculiariibus exceptis Ecclesiis, ab immemorabili origine, hanc chrismatis unctionem adhibuerunt. In *Ordine Romano*, ante IX seculum exarato, praescribitur: «Pontifex tincto pollice in Christmate, faciat crucem in frontibus singulorum, ita dicendo: *Confirmo te, etc.*» In libro, de *Ecclesiasticis Officiis*. Amalarii Fortunati, dicitur: «Haec crux [in Confirmatione] Christmate efficitur, quod confectum est ex oleo et balsamo.» In *Elogio graeco* praescribitur: «Peracta Baptismi actione, adjicit Sacerdos sacram administraturum unguentum: Benedictus es, Domine Deus omnipotens, fons bonorum... qui et nunc recens illuminatum servum tuum per aquam et Spiritum, peccatorum remissione ei concessa regenerare voluisti. ipse Domine Rex omnium benignus, signaculum Domi Sancti, et omnipotentis et adorandi tui Spiritus, et sancti Corporis et pretiosi Sanguinis tui communionei ei largire, in sanctitate tua custodi illum, in vera fide confirma, etc.»

26. 4.º Hujusce sacramentalis materiae pro Confirmatione est

(1) Decr. pro Arm.—(2) Sess. VII, can. 2.—(3) Cap. I, Thes. I et II.—(4) Ep. I, adv. Sempron.

CAP. II. ART. I. DE NATURA CONFIRMATIONIS GENERATIM SUMPTA. 159
congruentissima ratio, quam supra, in *Proemio*, vidimus expende-re S. Ambrosium.

Infusionem et illapsum Spiritus Sancti, saepe in SS. Litteris, eodem dictante Spiritu, per olei unctionem et suavem odorem significari, res est notissima. Sic Dominus dixit (1) ex Isaia: *Spiritus Dominus super me, propter quod unxit me, etc.* Et Petrus praedieans Cornelio et domui ipsius ait: *Vos scitis quod factum est verbum Jesus a Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu Sancto...* (2). Item Paulus, ut habetur supra, [in *Proemio*]. Insuper Prophetæ, qd per eos loqueretur Spiritus, oleo ungebantur; ne non sacerdotes et reges, ut ad officium consecrarentur. Cum ergo christiani omnes in spirituale sacerdotium et regnum Christi suscipiantur, ut docent Petrus (3) et Joannes (4), nec non Spiritu Sancto roborandi et perficiendi sint: *Qui enim Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* (5); *Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba Pater* (6); et Christi odorem, ut et Apostolus (7), spirare debeant; convenienter christiani perfectio, que per Spiritum in Confirmatione confertur, significatur per sacram Chrismatis unctionem.

27. II.º Pars prob. 1.º In Concil. [Oecum. XIV. Lugd. II, approbat] Gregorius X. fidei professionem Michaëli Palaeologi, quam ipsi Clemens IV, praescriperat; et in ea dicitur: «Tenet etiam et docet eadem sancta Romana Ecclesia... aliud est sacramentum Confirmationis, quod per manum impositionem episcopi conferunt, chrismando renatos.» Concil. Eliberit. (an. 305) can. 38, praescripsit: «Posse fidem baptizare in necessitate infirmitatis positum catechumenum; ita ut, si supervixerit, ad Episcopum eum perducat, ut per manus impositionem perfici possit.»

2.º Res est aperta. Apostolos per manus impositionem tradidisse Sacrum Sanctum, (vide supra, cap. I, Th. I). Atqui eos subrogasse ritum a Christo minime praescriptum dici nequit: ergo.

28. 3.º SS. Patres passim testantur. Videas Tertullianum, Cyprianum, Hieronymum, Augustinum (ibid. in Thes. II), qui de Apostolis loquens manus imponentibus, ait: «Quem morem in suis praepositis etiam nunc servat Ecclesia.» S. Isidorus (8): «Sed quoniam post Baptismum per Episcopos datur Spiritus Sanctus cum manuum impositione, hoc in Actibus Apostolorum fecisse meminimus Apostolos.» Vener. Beda (9)

(1) Luc. IV, 18.—(2) Act. ap. X, 37, 38.—(3) I Petr. II, 5.—(4) Apoc. I, 6.—(5) Rom. VIII, 9.—(6) Galat. IV, 6.—(7) II Cor. II, 14, 15.—(8) De Offic. Eccl. c. 26.—(9) In Ps. 26.

docet. Confirmationem esse illam unctionem quae «per manuum impositionem ab Episcopis fit.»

29. Corollarium. Ex dictis eluet, quae sit dicenda proxima materia Confirmationis: scilicet ipse usus Chrismatis, seu unctionis, et manuum actualis impositio.

Cum autem duplarem Episcopus praebeat manuum impositionem; unam, qua manus extendit orando super omnes confirmandos; alteram, qua caput tangit confirmandi dum unguit frontem illius: quaeruntur aliqui, quae ex his sit sacramentalis. Hae autem quaestio nonnisi conjecturis solvi potest. Ambae enim manuum impositiones sunt moraliter cum chrismatione conjunctae, et donec unctione perficiatur, cum sit quoque essentialis, non potest per fieri sacramentum.

30. Obj. 1.º SS. Scripturae tradidisse Apostolos Spiritum Sanctum per manus impositionem asserunt, de Chrismate autem vel quavis unctione nihil dicunt; sed si unctionem adhibuisserint aliquam, id sacri scriptores non tacuerint: ergo Chrisma non est materia hujus Sacramenti. *Mis.*, prob. Cum per unctionem sanabantur infirmi, cum etiam de Extrema Unctione agit S. Jacobus, ritum ejusmodi unctionis non tacuerunt Scriptores sacri: ergo neque tacuerint agentes de traditione Spiritus S. nobilissimo, nempe Sacramento, si ad illam necessaria unctione fuisset.

Resp. Hujus argumenti vis non est dissimilanda, quod cruditos induxit auctores, ut putarent, ritum esse ecclesiasticum chrismationem, quemadmodum et similes unctiones, quae in Baptismo et aliis perficiuntur sacramentis. Tamen, cum gravissimis Conciliorum et SS. Patrum apertis refragetur testimonio, hanc opinio, que argumento solum nititur negativo, nullatenus est probanda.

31. 1.º Ergo repouunt aliqui, extraordinario modo tradidisse Confirmationem, vel potius confirmationem effectum, Apostolos; quemadmodum ipsis Apostolis, et Cornelio totique domui ipsius sine ministro, vel ritu aliquo sacro, illapsus est Spiritus Sanctus. Praesertim cum plura sensibilia signa, puta, linguarum, prophetiae, descensum testantur divini Spiritus. Confirmationem comitarentur. Instinctu enim divino duecabantur Apostoli, et agnoscabant non urgere Christi mandatum, in talibus adjunctis, de tali vel tali adhibendo ritu. Hae quidem non absurde dicuntur.

32. 2.º Diei potest, Christum non definivisse *in individuo* ritum adhibendum, sed jussisse Apostolis, ut per aliquem ritum significativum, tradherent Spiritum Sanctum, iisdem permittingo selectiorem a se probandam et confirmandam. Si ergo aliquando *solanum* manuum impositionem adhibuerint Apostoli, non id praeter Christi institutionem fecere; similiter si alii Apostoli *solanum* adhibuerint

Uncionem (quid enim fecerint Jacobus, Thomas, Philippon, etc. etc. non refert Scriptura), neque fuissent Christi mandatum praetergressi. Cum vero tandem tum Uncionem tum manuum impositionem, cessantibus jam extraordinariis signis, adhibendam censerunt, id quoque juxta Christi institutionem peractum est. Neque dicas sequi inde, Apostolos mutasse materiam Confirmationis: solum enim dici potest mutari materiam *substantialis*, quum aliquid efficitur *praeter id* quod a Christo est praescriptum.

33. 3.º Aliam subjungit solutionem Bellarminus, quam magis probat; scilicet, *manuum impositionem* ab Apostolis adhibitam fuisse simul *unctionem*; ut nunc faciunt Episcopi, manum simul imponentes et frontem oleo signantes.

SCHOLIA

34. I. Chrisma ex oleo et balsamo conficitur. Quaeri solet, utrum ambae sint materiae essentiales, vel una sola sufficiat. Diversimode opinantur AA., cum Ecclesia nihil explicite definiterit. Communior opinio est, utramque necessariam esse substantiam ad validum Sacramentum.

Praecipuae rationes sunt illae, quibus in I.^a Parte Theseos IV usi sumus. Sane peccaret graviter qui solo oleo, vel balsamo confirmare præsumeret, et foret, sub conditione, sacramentum iterandum.

35. II. De benedictione Chrismatis ab Episcopo facienda, censem Cajetanus, cum Valentia et aliis, non esse necessariam, sed a simplici sacerdote fieri posse ex Summi Pontificis licentia. Communior tamen tenet sententia, solum posse ab Episcopo valide benedici. Ita docuerunt: Conc. Roman., sub Silvestro; Conc. Tolet. I et Carthagin. I et III; et praecipue Florentinum, sub Eugenio IV in *Decreto pro Armeniis*. «Materia hujus sacramenti est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorum significat conscientiae, et ex balsamo quod odorem significat bonae famae, per Episcopum benedictum.»

Dices: nonnumquam datum est presbyteris ut Chrisma benedicerent.

Resp. Id negant plures AA. Tamen si id concessum fuerit, con sequenter non negabimus probabilem dicendam oppositam opinionem, cum in urgenti necessitate juxta eam nonnulli Romani Pontifices, ut supponimus, usum Chrismatis a presbyteris consecrati permiserint.

THESIS V.

Forma sacramenti Confirmationis sunt verba illa: «Signo te, signo crucis, et confirmo te, Chrismate salutis; in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

36. Prob. 1.º Ex Eugenio IV in Florentino, qui id explicite docet.

2.º In *Rituali Rom.* praescribuntur haec verba, ab Episcopo dum ungit confirmandum, proferenda.

3.º Formae conjunguntur materiae proximae et effectum significant sacramentorum. Sed talia sunt verba praedicta: ergo.

37. Dices 1.º Cum impositione manuum, ante unctionem, orationem profert Episcopus significantem etiam actualem susceptiōnem Spiritus Sancti: ergo eadem ratione dici poterit, eam orationem formam existere Sacramenti.

Resp. Sicuti probabile est illam priorem manuum impositionem esse partialem materiam Confirmationis, ita non improbabiliter dicitur, orationem illam esse partialem ipsius formam.

Dices 2.º Graeci ungentes dicunt tantum: *Signaculum Doni Spiritus Sancti.*

Resp. Licut nonnulli dubitent de hujus formae validitate, tamen potius dicendum, non differre essentialiter ab illa priori, et ideo esse validam.

Insuper ut diximus superius, Disquis. I, non definit Dominus pro omnibus sacramentis, *in individuo*, materiam: idem proinde censendum est de forma. Salva ergo substantia *institutionis Dominicæ*. Apostoli orationem seu verba adhibuerunt aliquantulum diversa, et traditionem hanc non omnino uniformem retinuerunt diversæ Ecclesiae.

CAPUT III.

De Ministro et Subjecto Confirmationis.

ARTICULUS I.

De Ministro Confirmationis.

THESIS VI

Minister ordinarius sacramenti Confirmationis est solus Episcopus; extraordinarius autem simplex sacerdos.

38. Thesis prima pars est jam certa et definita adversus wicletitas, et nonnullos antiquos theologos, qui vel errarunt vel dubitaverunt: ut Scotus, Cajetanus, etc., rem esse dubiam censes.

I.^o Pars prob. 1.º Trident. definivit: «Si quis dixerit, sanctae Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem; anath. sit (1).

2.º Confirm. In SS. Litteris numquam, praeter Apostolos, alii hujus Sacramenti exhibentur ministri.

39. 3.º Ex traditione: vide supra (2) Innocentium I. Cornelium pp., Concil. Illiberitanum, Hieronymum. S. Cyprianus (3), memorato Petri et Joannis exemplo, ait: «Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, *prepositi Ecclesiae* offerantur, et per nostram orationem et manus impositionem Spiritum Sanctum consequantur.»

40. Confirmatio instituta est ad perficiendum christianum, ut supra diximus: ergo decet ut ad summum sacerdotem reservetur, ut si D. Thomas (4): «Ultima consummatio supraemae virtutis reservatur.»

40. II.º Pars prob. 1.º Conc. Flor. (5): «Ordinarius minister est Episcopus... Legitur tamen, aliquando per Apostolicae

(1) Sess. VII, can. 3.—(2) Cap. I, Thes. II.—(3) Ep. ad Iubaj.—(4) P. 3, q. 72, a. 10.—(5) Decret. pro Arm.

»Sedis dispensationem, ex rationabili et urgente admodum causa, »simplicem sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto hoc »administrasse Confirmationis Sacramentum.»

2.º Apud Graecos permittitur ut simplices sacerdotes Confirmationem ministrent: neque hoc damnat Ecclesia. Gregorius M. id quoque concessit Presbyteris Sardiniae. Pallavicinus Card. (1) plures refert Roman Pontifices qui hanc facultatem fecerunt simplici Sacerdoti; sed nunc quoque aliquando Presbyteris missionariis datur haec potestas.

Nota. Non tamen inde inferas, fore validam Confirmationem sine licentia Romani Pont. a simplici sacerdote ministratam. Nam potestas illius non est plena, sed pendens a licentia Pontificis, sine qua non ageret ut Christi minister, sed nomine proprio. Unde licet sacerdos simplex eamdem adhiberet materiam, eamdem formam, haec non elevarent ad statum sacramentalem defectu *misterialis* intentionis.

41. Obj. 1.º Nicolaus I mandavit bulgaros iterum confirmari. qui a presbyteris graciec fuerant confirmati: ergo putavit non posse presbyteros valide confirmare.

Resp. Explico factum: presbyteri illi graciec non acceperant legitimam delegationem: tum quia Bulgaria non erat sub jurisdictione Patriarchae graciec; tum quia proper recens schisma photianum ligabantur excommunicatione: negatur ergo *consequentialia*.

Obj. 2.º Confirmation non est actus jurisdictionis, sed ordinis; alias posset Episcopus non consecratus confirmare valide. Atqui non est actus ordinis presbyterialis; cum invalide ministret presbyter non delegatus: ergo est actus ordinis episcopalnis, et inde solus Episcopus valide confirmat.

Resp. Dist. *min.* Ordinariae non est actus presbyteratus; cone.: supposita delegatione legitima; nego *min.* Nempe voluit Christus Confirmationem esse actum plenitudinis sacerdotalis, vel *immediatae*, vel saltem *mediate* per delegatum sacerdotem simplicem.

(1) L. 9, *Hist. conc. Trid.*

ARTICULUS II.

De Subjecto Confirmationis.

THESES VII

Omnis et soli homines baptizati capaces sunt Confirmationis: non tamen ad eam suscipiendam tenentur ut salutem assequantur.

42. I.^o Pars prob. 1.º Christus D. instituit hoc sacramentum ad plenitudinem conferendam donorum Spiritus Sancti. Atqui volunt Christus ut fideles omnes eam suscipient plenitudinem: ergo. *Mta.* patet. Nam. a). Dominus dixit (1): *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepti erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.* b). Petrus ex Ioele propheta edocuit (2), pro omnibus mississe Christum Spiritum Sanctum. c). Paulus (3) quoque miratus est, quosdam discipulos non accepisse Spiritum Sanctum, et dixit ad eos: *In quo ergo baptizoti estis?* Unde baptizati omnes in Christo confirmandi sunt.

43. 2.º Vide supra [in Prooemio] Ambrosium verba Pauli commentante. Antiqua disciplina Ecclesiae immediate post Baptismum omnibus ministrabat Confirmationem. Vide quoque supra (4) Concil. Illiberitanum statuens, quemlibet baptizatum ad Episcopum perduci debere.

3.º Vult Christus D. omnes in sanctitate perfectos; *Estate ergo vos perfecti...* (5). Sed per virtutem hujus Sacramenti in gratia Spiritus S. perficiuntur. ergo.

Denique si qui forent excludendi, hi forent infantes: atqui, ut notat D. Thomas (6): *Anima ad quam pertinet et spiritualis nativitas, et spiritualis aetas perfectio. immortalis est; et potest sicut tempore senectutis spirituali nativitatem consequi, ita tempore iuventutis vel pueritiae consequi perfectam aetatem, quia huiusmodi corporales aetas animae non praefudicant;* ergo.

44. II.º Pars prob. 1.º Ex natura hujus Sacramenti. Ut supra dictum est [n. 12], Confirmation ad perficiendum in gratia et con-

(1) Joan. VII, 38, 39.—(2) Act. II, 17.—(3) Act. XIX, 2, 3.—(4) Cap. I, Th. II.—(5) Matth. V, 48.—(6) 3 p. q. 72. a 8.

summandum Christi militem est instituta. Sed consummatio et perfectio vitae gratiae supponunt primam gratiam: ergo.

2.º Prius est nasci quam perfici et roborari: atqui nascimur per Baptismum, roboramur autem per Confirmationem: ergo.

3.º Consuetudo Ecclesiae idem ostendit. Ut vidimus supra ex SS. Patribus, post susceptam Baptismi gratiam ducebant initiati ad Episcopum, ut eos ungeret et manus imponeret (n. 39). Unde cum supra Cornelium descendit Spiritus Sanctus, gratia non fuit sacramentalis et ordinaria; sed miraculosa ac praeter ordinem communem suscepta. Miraculo enim illo voluit Deus Petrum ceterosque edocere iudeaos, ad Baptismum et alia Christi et Spiritus S. charismata esse gentiles suscipiendos (1).

45. III.^a Pars prob. I.^b Christus D. ait: *Qui crediderit et baptizatus fuerit salvs erit.* Sufficit ergo ad salutem gratia Baptismi in temere custoda.

2.º Hieronymus absurdum esse significat, aliquem perire eo quod non fuerit confirmatus (2): «Alioqui... lugendi sunt, qui per presbyteros et diaconos baptizati, ante dormierunt, quam ab episcopis inviserentur.»

3.º Neque Ecclesia novit, neque promulgavit necessitatem Confirmationis ad salutem assequendam: ergo.

46. Dices: Concil. Senonense (a. 1524) dicit: «contemni autem dicitur, quando Episcopus est praesens, paratus dare, et persona hoc sciens negligit.» Sed contemptus sacramenti est grave peccatum ergo qui potest Confirmationem suscipere et negligit, graviter peccat.

Resp. Dist. min. Contemptus formalis est grave peccatum; concedo: Contemptus late et impropte dictus, scilicet, negligientia quaedam et tepiditas in iis quae ad spiritualem pertinent profectum; nego. De hoc impropto contemptu locutum Concilium, patet ex contextu.

SCHOLION

47.^a Qua autem aetate possint infantes confirmari, generatim dici potest, cuiusque Ecclesiae servandam esse consuetudinem. Ecclesia Graeca infantes ratione carentes immediate post Baptismum confirmat. In Ecclesia Latina non una est disciplina. In aliquibus regionibus non nisi suscepta prima Communione, traditur Confirmationis: in aliis cum ad usum pervenerunt rationis, tunc Episcopo confirmandi offeruntur: in Hispaniarum regnis, prima

(7) Act. X, 45.—(8) Dial. adv. Lucifer. 9.

ocurrente occasione adventus Episcopi, omnes infantes ei confirmandos parentes afferunt. In quo duo praeceps sunt commoda.

1.º Cum plures ante usum rationis decadant, ii duplicatam in aeternum suscipiunt haereditatem.

2.º Cum, lucecente jam ratione, tentationibus flunt obnoxii, armis Spiritus roborati hostibus obsistunt.

Veruntamen accipientes Confirmationem in discretionis aetate, et ab omni labore mortali immunes, possunt juxta devotam dispositionem, qua ad illam accedunt, abundantiore suscipere Spiritus Sancti gratiam. Unde ad hunc fructum capessendum adhortandi diligenter sunt, ne forsitan ex incuria, iis preventur commodis, quae ex dilata sacramenti susceptione expectare licebat, postquam iis quoque caruerunt, quibus in aetate innocentia gaudere potuerint.

APPENDIX.

De Spiritu Sancti Donis.

§ 1.

Quae sint dona Spiritus Sancti.

48. *Et egredietur virga de radice Jesse et flos de radice ejus ascedet: et requiescat super eum Spiritus Domini: Spiritus sapientiae et intellectus, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiae et pietatis: et replebit eum Spiritus timoris Domini (1).*

Ad haec Hieronymus: «Nos virginam de radice Jesse »sanctam Mariam Virginem intelligamus, quae nullum habuit sibi fructum cohaerentem; de qua et supra legitimus: *Ecco Virgo concipiet et pariet filium.* Et florē Dominum Salvatorem, qui dicit in *Canticō Canticorum. Ego, flos campi et lilyum convallium...* Super hunc igitur florē, qui de trunco et radice Jesse per Mariam »Virginem repente consurget, requiescat Spiritus Domini, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem Divinitatis habitare corporaliter, nequaquam per partes, ut in ceteris sanctis... Et quomodo idem sermo Dei vocatur lux et vita et resurrectio: sic Spiritus sapientiae et intellectus, consilii et fortitudinis, et scientiae ac pie-tatis, ac timoris Domini nuncupatur: non quod diversus sit juxta

(1) Isai. XI, 1-3.